

HiNTA

Hälsosamt inträde
i arbetslivet

Ett samarbete mellan de
Arbets- och miljömedicinska klinikerna i
Sveriges Regioner

Dagens program

- Betydelsen av medicinsk studie och yrkesvägledning samt kort om vägledning vid NPF

Marina Jonsson, specialistsjuksköterska, projektledare, med dr, Centrum för arbets- och miljömedicin, Stockholm

- Information om när medicinska kontroller behöver göras, redan under praktik och i arbetslivet

Ingrid Liljelind, certifierad yrkeshygieniker, docent, Arbets- och Miljömedicin, Umeå

Vikten av medicinsk studie- och yrkesvägledning

Bakgrund

- Många unga söker för yrkesrelaterade skador – astma, eksem, vibrationsskador mm.
- Få gymnasieelever anger att de inför studie- och yrkesvalet fått information om hälsorisker i olika yrken (medicinsk studie- och yrkesvägledning).
- Brister i lämpligt info-material som inte har kommersiella intressen
- Projektet Hälsosam yrkesdebut

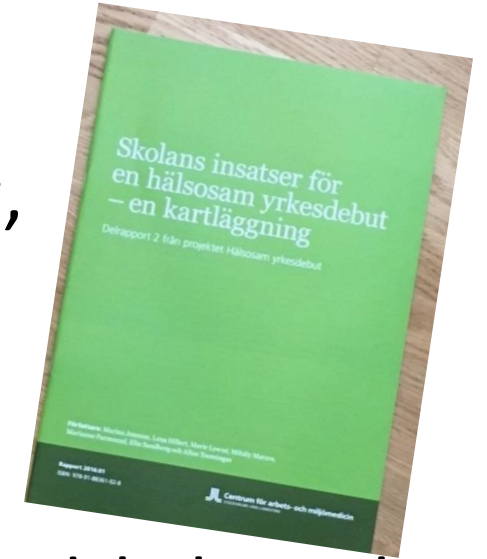
Projektet: Hälsosam yrkesdebut - 2 delar

- Projektid: 2013 – 2016
- Syfte: Minska risken att elever på gymnasieskolans yrkesprogram drabbas av arbetsskada under utbildningen och efter yrkesinträdet

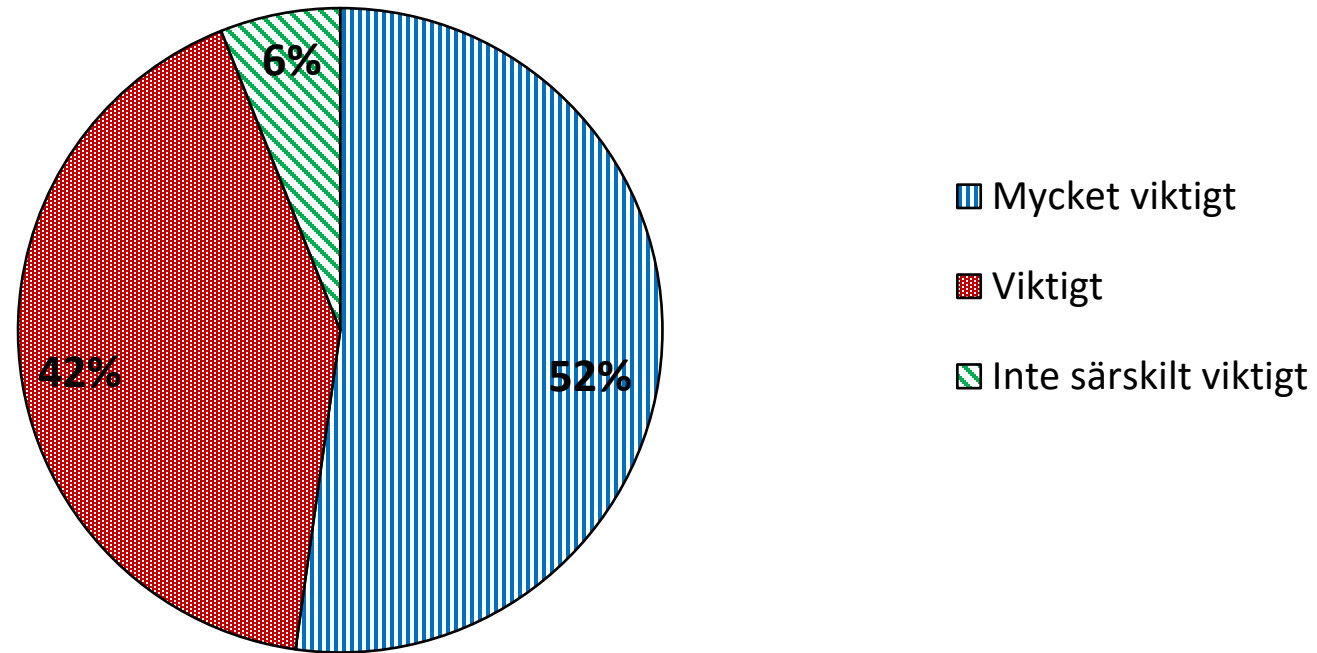

Kartläggningens syfte

- Undersöka hur medicinsk studie- och yrkesvägledning, skolans eget arbetsmiljöarbete och undervisning om arbetsmiljö och hälsorisker i olika yrken bedrivs
- Enkäter och fokusgruppsintervjuer till Stockholms grundskolor och gymnasieskolor med yrkesprogram (privata och kommunala)
- Målgrupper: rektorer, studie- och yrkesvägledare, skolsköterskor och yrkeslärare

Hur viktig är medicinsk studie- och yrkesvägledning ?

Resultat

- Det behövs tydligare riktlinjer om hur medicinsk studie- och yrkesvägledning och arbetsmiljöundervisningen ska bedrivas och vem som har ansvaret
- Det behövs ett ökat samarbete mellan studie- och yrkesvägledare och elevhälsan
- Både studie- och yrkesvägledare och skolsköterskor har behov av utbildning inom medicinsk studie- och yrkesvägledning
- Bidra till underbyggda val och till ett hållbart arbetsliv

Bidra till underbyggda val

Studie- och yrkesvägledare och skolsköterskor strävar efter att elever ska göra välgrundade val utifrån sina förutsättningar men:

Kan upplevas svårt att diskutera frågor om medicinsk SYV - man vill inte hindra eleverna att förverkliga sina yrkesdrömmar:

- *”Jag tänker att man ska givetvis inte döda individens dröm, men samtidigt måste man medvetandegöra dom. /.../ Så att prova på kan faktiskt vara ett bra sätt innan man väljer. Men den här processen måste ju ske lite tidigare än årskurs nio. Det är viktigt.”*

Styrning - Resurser och arbetsvillkor

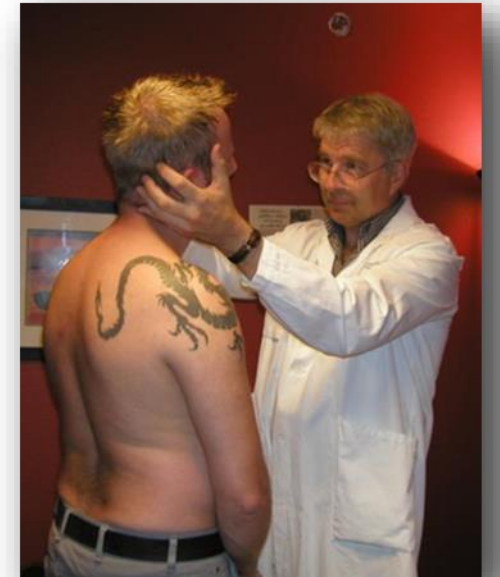
Behov av tydligare riktlinjer

- från Skolverket
- Lokalt- försvåras på grund av brist på tid och resurser och låg prioritering från ledningen

”Det står inte [i Skolverkets plan] att man SKALL utan det står att man KAN. Och så fort man skriver KAN i skolans värld så gör rektorerna hur de vill eller vad de har tid till eller vad de har ekonomi till.” (studie- och yrkesvägledare)

Vad är medicinsk studie- och yrkesvägledning

- Syftet är att minska risken för ohälsa under utbildning och i framtida yrke.
- Tar vid vägledning hänsyn till den enskildes medicinska förutsättningar i relation till olika yrkens krav och risker.
- Tar även hänsyn till olika **myndigheters** medicinska och andra krav på dem som utövar vissa arbeten = **Medicinska kontroller**.
- Utöver vägledning bör det ingå att göra individen uppmärksam på hälsorisker och tidiga tecken på ohälsa samt behovet att förebygga ohälsa genom att arbeta så riskfritt som möjligt.
- Bör ges av studie- och yrkesvägledare i samarbete med elevhälsan.

Hänsyn till medicinska förhållanden och känslighet

- Många yrken innebär en ökad risk för medicinska besvär och vissa individer är mer känsliga att utveckla reaktioner mot vissa exponeringar
- Cirka var tredje elev har någon allergirelaterad sjukdom, såsom eksem, allergisnuva, astma eller annan överkänslighet
- Diabetes, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, neurologiska sjukdomar är andra exempel på när man bör vara uppmärksam på hälsorisker

Välj rätt yrke

- Att välja fel yrke kan leda till sämre hälsa och att man måste byta yrke, vilket kan vara kostsamt både för den drabbade och för samhället

Vad kan rektor göra?

- Ansvara och skapa rutiner för att möjliggöra att medicinsk SYV kan genomföras
- Ge möjlighet till fortbildning inom området medicinsk SYV
- Ge möjlighet och skapa rutiner så att elevhälsa och studie- och yrkesvägledare kan samverka i medicinsk SYV
- Säkerställ att det finns rutiner så medicinska kontroller genomförs då de behövs
- Uppmärksamma att det både är skolan och arbetsgivaren som tillsammans ansvarar för elevens arbetsmiljö under praktik

Hur kan man arbeta med medicinsk SYV som studie- och yrkesvägledare, skolsköterska och skolläkare?

- Tillsammans med skolledning utarbeta riktlinjer för medicinsk studie- och yrkesvägledning
- Ge elever och föräldrar tillräckligt med information om hälsorisker
- Börja samtala med elever om hälsa yrken, och arbetsmiljö tidigt i grundskolan
- Verka för ett utökat samarbete mellan elevhälsans personal och studie- och yrkesvägledare
- Verka för att medicinska kontroller regelmässigt planeras och genomförs i de fall de behövs

Medicinsk studie- och yrkesvägledning

Önskat yrke

Elevens Hälsa

Lagstiftning

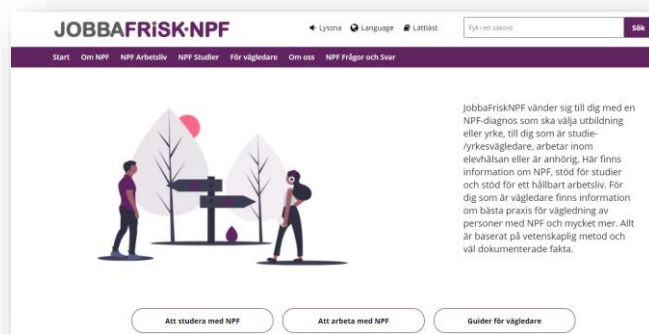
JOBBAFRISK-NPF

Studie- och yrkesvägledning vid neuropsykiatriska funktionsnedsättningar - en kunskapsöversikt och rekommenderad praxis

Sven Bölte, Marina Jonsson & Allan Toomingas.

Red: Charlotte Danielsson

<https://ki.se/media/177724/download>

www.jobbafrisknpf.se

Vägledning vid NPF

[https://camr.regionstockholm.se/rapporter-och-faktablad/rap](https://camr.regionstockholm.se/rapporter-och-faktablad/rapport-2021-01-14-studie-och-yrkesvagledning-vid-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar)

JOBBAFRISK-NPF

Guide för bemötande vid studie- och yrkesvägledning av personer med NPF

- Vid NPF kan både förväntningar och motivation vara låg på grund av tidigare misslyckanden och dåliga erfarenheter. Det är därför extra viktigt med ett bra bemötande och att det finns gott om tid. Vägledarna behöver visa lugn, medkänsla, förstå oro eller negativa känslor, skapa förtroende och bygga en god relation.

Finns guider om bemötande, arbetssätt och samverkan

www.jobbafrisknpf.se/siteassets/dokument/guide-for-bemotande-vid-npf-2021.pdf

Vägledning vid NPF

- Kan behöva mer samverkan med flera professioner på skolan
- Mer planering och tid kan behövas
- Var tydlig med syfte och vad som kommer att hända härnäst i processen
- Uppmuntra, betona elevens starka sidor
- Individanpassa, elevens behov i centrum
- Var tydlig, tydliga råd, raka budskap
- Visualisera=använd bilder, skriv upp huvudpunkter

HiNTA

Hälsosamt inträde i arbetslivet

Ett samarbete mellan de
Arbets- och miljömedicinska klinikerna i
Sveriges Regioner

Start mer information

▼ Lagar och regler

Medicinska kontroller

Faktablad och dokument

Länksamling för professionen

Informationsfilmer

Beställa informationskort

Nyheter JobbaFrisk

Kalendarium

Medicinska kontroller

Arbetsgivare har enligt arbetsmiljölagen ansvar för att analysera och bedöma om arbetet innebär risker för hälsa eller skada och att göra vad som behövs för att ta bort eller minska riskerna.

Hitta på sidan

Bakgrund >

Vad är Medicinska kontroller och hur går de till >

Syftet med Medicinska kontroller >

Tjänstbarhetsintyg och behörighet för viss utbildning >

Berörda myndigheter >

Varför medicinska kontroller?

- Arbetsuppgifter som är särskilt riskfyllda, krävande och ansvarsfyllda.
 - Att förebygga olycksfall och andra skador som även skulle kunna drabba andra.
- Det gäller speciellt personer med särskild känslighet för riskerna.
 - Att skydda arbetstagaren från att drabbas av ohälsa eller skada
- Vad som ingår i den Medicinska kontrollen beror på vilka arbetsuppgifter och krav det handlar om.
 - Olika myndigheter har olika krav.

Myndigheters medicinska kontroller

Arbetsmiljöverket >

Försvarsmakten >

Livsmedelverket >

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) >

Polisen >

Strålsäkerhetsmyndigheten >

Transportstyrelsen >

Vad är en medicinsk kontroll?

- Läkarundersökning med olika tester/provtagningar och frågor.
 - Specifikt för de krav som ställs
- Läkaren har speciell behörighet
- Råd om hur man ska arbeta för att undvika ohälsa

Medicinsk kontroll kan gälla personer under utbildning, exvis gymnasieelever vid arbetsplatsförlagd utbildning.

Exempel på Medicinsk kontroll, Arbetsmiljöverket

- Arbete med vissa kemikalier: epoxiplast, formaldehydhartser, akrylater, isocyanater, syraanhydrider, cyanoakrylater
- Arbete med vibrationer från handhållna maskiner
- Hand-intensivt arbete
- Nattarbete
- Vissa metaller, bly, kadmium, kvicksilver
- Stor fysisk ansträngning
- Dykeriarbete
- Fibrosframkallande damm, asbest, kvarts, vissa fiber
- mfl

Vad är tjänstbarhet och behörighet?

- **För vissa arbetsuppgifter**, den medicinska kontrollen **ställer vissa krav på individens hälsa.**
- Tjänstbarhet: *”duglig till uppgift”*
 - I skick att utföra arbetet utan onödig hälsorisk
 - Inte särskilt benägen att utveckla ohälsa
- Utan tjänstbarhetsintyg/behörighet får arbetsgivaren inte sysselsätta individen med den aktuella arbetsuppgiften.
- *Dessa krav gäller även under utbildningstiden.*

Exempel tjänstbarhet, Arbetsmiljöverket

- Medicinska kontroller med *krav på tjänstbarhetsbedömning*
 - Allergiframkallande kemiska produkter
 - Fibrosframkallande damm
 - Metallarbete (bly, kadmium, kvicksilver)
 - Klättring med stor nivåskillnad
 - Rök- och kemdykning
 - Dykeriarbete

Exempel på Behörighet, Transportstyrelsen

- Järnväg: god syn och hörsel, ej hjärtsjukdom, diabetes, epilepsi, sömn/vakenhetsstörning
- Luftfart: en rad hälsotillstånd ”varje enskilt organsystem i kroppen nedbrutna i mycket detaljerade krav på vilka utredningar och krav som ska uppfyllas för ett godkännande”
- Sjöfart: beroende av befattning, läkaren ska bedöma individuellt, inte medföra fara och säkerhet eller göra sjömannen oduglig.
- Väg: god syn, ej synnedläggning, demens, missbruk, epilepsi, blodsockerfall

CAMM:s rapport om gymnasieskolornas **yrkesförberedande program** risk att drabbas av arbetskada under utbildningen och efter yrkesinträdet.

Arbetsiskaderisker i yrken efter yrkesförberedande gymnasieprogram

Delrapport från projektet Hälsosam yrkesdebut

Författare:

Allan Toomingas
Elin Sandberg
Marie Lewné

Rapport 2014:05
ISBN: 978-91-982104-4-6

 Centrum för arbets- och miljömedicin
STOCKHOLMS LÄNS LÄNDSTING

Ur rapporten från 2014

- 14 yrkesförberedande program,
 - medicinska krav
 - olika myndigheter
- 32 av de 53 inriktningarna ingår yrken med medicinska krav på individen.
- 12 är kraven kopplade till tjänstbarhet.

Utbildning	Aktuell myndighets förordning
Bageri och konditori	EU-Livsmedelshygien
Betongarbetare	AV/MK-HAV; Fibrosframkallande damm, kvarts, stendamm
Butikssäljare	----
Café och kallkök	EU-Livsmedelshygien
Elektriker – inriktad installation, industri och larm	AV/MK-HAV; Fibrosframkallande damm
Fastighetsskötare/bovärd	AV/MK-HAV
Golvläggare	AV/MK-HAV; Fibrosframkallande damm, kvarts, stendamm, Härdplaster (ny föreskrift Kemiska arbetsmiljörisker)
Handel och administration	---
Hotell och turism	---
Kock	EU-Livsmedelshygien
Lokalvård	---
Låssmed	---

Myndigheters medicinska krav.
 AV/MK = Arbetsmiljöverket
 Medicinsk kontroll, HAV= hand-arm-vibrationer,
 HelkrVibb=helkroppsvibrationer.
Fet stil markerar AV:s krav på tjänstbarhetsintyg.